

Професор Едвард Кастронова з університету Індіани створив рольову комп'ютерну гру «Арден: Світ Шекспіра». Гравцям запропоновано відчувати себе учасниками подій, які відбуваються з героями шекспірівської історичної хроніки «Ричард III». Складні характери літературних персонажів, динаміка п'єси, оригінальне переплетіння психологічної переконливості з політичною логікою вчинків героїв – усе це робить твір Шекспіра придатною основою для вибудовування віртуального світу.

Цікава розробка Королівської шекспірівської компанії (Royal Shakespeare Company, RSC) – мобільний додаток до смартфонів та планшетів «Сонети Шекспіра», де можна почути твори поета у виконанні відомих акторів Стівена Фрая, Фіона Шоу, Девіда Теннанта, Патріка Стюарта. Мова Шекспіра досить складна для сприйняття, необхідно володіти знаннями і бажанням розібратися в труднощах, щоб відчувати всю красу і неповторність його творів. Після кожного відео з виступами професійних акторів можна знайти коментарі лінгвістів, істориків, культурологів і філософів. Можливість стежити за дискусіями і брати участь в них привертає увагу багатьох володарів цього додатку.

Проект web-мультимедіа енциклопедія «Вільям Шекспір і Ренесанс» є одним зі зразків прикладного використання сучасних інформаційно- комунікаційних технологій у процесі вивчення філологічних дисциплін, оскільки на ньому представлені матеріали до курсів з історії зарубіжної літератури і культури, розробки занять, кросворди, наочність для проведення лекцій, семінарів, практичних, що є знахідкою для освітнього процесу.

Вільям Шекспір – письменник, якого можна вважати позачасовим або навіть надчасовим класиком світової літератури. Інтернет-простір доповнює вже існуючі форми популяризації спадщини митця. Сфера використання даного матеріалу надзвичайно широка – наукові дослідження, театр і кінематограф, викладання творчості Шекспіра у вищій і середній школі. Широке коло потенційних користувачів електронних носіїв, яке може складатися як з активних користувачів глобальної мережі Інтернет, читачів і шанувальників творчості англійського драматурга, так і серйозних дослідників, перекладачів, видавців, режисерів, викладачів, студентів і школярів.

Список використаної літератури:

1. Тарасенко К.В. Шекспір у сучасному кіберпросторі: проєкції та інтерпретації / К. В. Тарасенко // Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки. – 2012. – № 4. – С. 12-15.
2. Черняк Ю.І. Основні стратегії популяризації творчості Шекспіра у молодіжному середовищі (аналіз зарубіжного досвіду) / Ю.І. Черняк // Іноземна філологія. Український науковий збірник. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007 – Вип. 119 (2). – С. 236-240.
3. Український міжуніверситетський науково-дослідницький шекспірівський центр [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.shakespeare.zp.ua>

Науковий керівник: ст. викл. Костюк Т. П.

А. В. Обіденко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ТЕКСТ ТА ЙОГО ІНТЕРПРЕТАЦІЯ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ УМБЕРТО ЕКО

Одним із наріжних каменів філософії та літератури постмодернізму, що сформувались у другій половині ХХ століття, є поняття інтерпретації тексту. Численні роботи визнаних корифеїв Р. Барта, Ж. Дерріда, Ж. Дельоза, М. Фуко, У. Еко пропонують багатий матеріал для вивчення феномену тексту у постмодерністську епоху. Не тільки зміст, а й сама форма художнього твору в літературі постмодернізму є навмисно багатозначними, відтак текст містить велику кількість потенційних смислів, при цьому жоден з них не може бути визнаним домінуючим, оскільки текст представляє лише поле можливостей, актуалізація яких залежить від інтерпретативної стратегії реципієнта [2, 8].

Великий внесок в розвиток теорії інтерпретації тексту здійснив видатний італійський письменник-постмодерніст, науковець-семіотик та медієвіст У. Еко. Різні аспекти творчості вченого та митця привертали увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників (Ю. Лотман, Д. Затонський, М. Зубрицька, Е. Костюкович, А. Дзик, Л. Максимова, К. Межанов, В. Скуратівський та ін.).

Мета статті – дослідження проблеми інтерпретації тексту у роботах У. Еко («Реторика та ідеологія», «Надінтерпретація текстів», «Поетика відкритого твору», «Нотатки на полях «Імені троянди» та ін.).

Праця «Поетика відкритого твору» принесла У. Еко наукове визнання. В ній він обґрунтовує необхідність введення поняття «відкритий твір», яке, на його думку, має бути застосоване до сучасного мистецтва. Теоретик стверджує, що мистецтво, яке має намір відповідати запитам сучасного світу, повинно бути відкритим [1, 46]. Незавершеність і рух (твір у русі – термін, успадкований від Джойса) – це основні риси відкритого твору. У. Еко розрізняє два види творів: відкриті, які заохочують читача до творення тексту разом із автором (незавершені) і фізично завершені, які підлягають тривалому розмноженню. А де є «відкритий твір», там повинна бути і «відкрита інтерпретація» [2, 12]. Ступінь відкритості збігається зі свободою інтерпретації, а не її довільністю, яка посягає на семантичну ідентичність твору [1, 202].

Інтертекстуальність, за У. Еко, властива будь-якому твору, а текстовий «матеріал проявить свої природні властивості й одночасно нагадає і про культуру, що його сформувала» [5, 68]. Враховуючи такі характерні ознаки постмодерністського дискурсу як нелінійність, безструктурність, множинність, дискретність, У. Еко порівнює організацію художнього тексту з енциклопедією, в якій відсутня лінійність розповіді й яку читач може досягнути з будь-якого необхідного йому місця.

При написанні твору автор орієнтується на певного читача. Текст – це механізм, завдання якого створити власного зразкового читача. У. Еко наголошує: «Зразковий читач не той, хто висуває «єдиний вірний» здогад. Текст може зауважувати зразкового читача, який має право випробовувати нескінченну кількість домислів. Оскільки інтенція тексту, по суті, є витвором зразкового читача, що здатний формулювати припущення щодо нього, то ініціатива зразкового читача полягає у вимислі зразкового автора, який не ототожнюється з емпіричним автором, а лише з інтенцією тексту. Сам текст – це щось більше, ніж параметр, що використовується для підтвердження інтерпретації: текст є предметом, що вибудовується через інтерпретацію, що має форму замкненого кола, бо підтверджується тим, що сама збудує» [5, 48].

На думку У. Еко, автор не повинен інтерпретувати власний твір, роман за визначенням – машина-генератор інтерпретацій. Назва роману – ключ до інтерпретації, тому, на переконання вченого, авторові слід прагнути уникати заголовків-підказок. У романі «Ім'я троянди», наприклад, У. Еко використовує, як він сам зазначає, назву майже випадкову і таку, що насичена багатьма смислами, а значить, і сенсу в ній майже немає [3, 224]. Назва, як і задумано, дезорієнтує читача, який не може віддати перевагу одній певній інтерпретації. Назва повинна заплутувати думки, а не дисциплінувати їх [3, 229].

Уся теорія текстових інтерпретацій У. Еко покликана довести, що текст має власний сенс і правила прочитання, а читач формується самим текстом. Митець зазначає, що існує відмінність між «свободою інтерпретативного вибору», яку дає нам відкритий текст, і «свободою того читача, який поводить з текстом, як всього лише зі стимулом для своїх власних фантазій» [2, 170]. В останньому випадку інтерпретація буде помилковою, тому що не буде визначатися правилами, які інтенційно містяться в самому тексті.

Отже, «відкриті» твори запрошують читача-реципієнта до співтворчості з автором. Вони відкриті для генерування нових внутрішніх смислів, які реципієнт повинен відкривати в процесі сприйняття всієї сукупності стимулів, що надходять від тексту. Поетика «відкритого» твору створює новий тип відносин між художником і читачем, новий механізм естетичного сприйняття, означає нові практичні проблеми, створюючи комунікативні ситуації,

встановлюючи нові відносини між спогляданням і використанням мистецького твору [1, 48]. У постмодернізмі текст-особистість це одночасно і автор, і читач-інтерпретатор. Текст виступає простором людської свободи.

У теоретичному мікрокосмі У. Еко віднаходимо як цілий конгломерат цікавих ідей та концепцій, так і відлуння голосів багатьох теоретиків-сучасників ХХ століття, що засвідчує відкритість мислинневого світу автора та його творчу інтерпретаційну свободу.

Список використаної літератури:

1. Бензюк О. О. «Відкрита інтерпретація»: до постановки проблеми / Бензюк Олександр Олександрович // Міжнародний вісник : культурологія, філологія, музикознавство. – К. : Міленіум, 2015. – Вип. II (5). – 238 с.
2. Варениця О. П. Постмодерністський дискурс: радикальні спроби оновлення філософії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.05 / Ольга Петрівна Варениця. – К., 2002 – 12 с.
3. Еко У. З нотаток до роману «Ім'я троянди» // Називати речі своїми іменами. – М.: «Наука», 1986. – С. 224-229.
4. Еко У. Реторика та ідеологія / Умберто Еко // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 498 с.
5. Скрипник К. Д. Умберто Эко. Парадоксы интерпретации / К. Д. Скрипник, Л. А. Штомпель, О. М. Штомпель. – М.: Издательский центр «МарТ», 2006. – 76 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Богданова І. В.

Я. В. Побиванець

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ «НЕ ТУРБУВАТИ» МЮРІЕЛ СПАРК

Творчість Мюріел Спарк займає значне місце у британській літературі ХХ ст. – початку ХХІ ст. Її творам притаманна блискуча сатира, письменниця тонко відмічає все, що стосується життя не тільки середнього класу, а й тих, хто носить звання «вищій клас». Мюріел Спарк – романіст, який сухо та іронічно, трохи відсторонено зображує своїх героїв та їхній світ та підкреслено об'єктивно репрезентує різноманітні побутові ситуації [1, 30].

Не винятком є роман «Не турбувати» з його чорним і дещо гірким гумором, в якому британська письменниця пропанує аналіз безпринципного світу, що живиться скандалами та сприймає смерть людини лише як ще одну чергову сенсацію. Багато в чому роман нагадує п'єсу – незначне дослідження емоцій, майже відсутній опис персонажів (окрім через діалоги), мінімальний опис дій необхідних для розвитку сюжету, а читач перетворюється на глядача телешоу, яке влаштовують слуги з заздальгідь розподіленими ролями.

Герої роману «Не турбувати» є органічною частиною щільного, густо замішаного побуту великого маєтку, який належить барону і баронесі. Головним персонажем роману є Лістер, дворецький маєтку, який впевнений в своїй ідеальності, обізнаний про все, що відбувається в житті барона та баронеси, для якого секрети слуг є частиною його обов'язків. На все він споглядає з висоти своєї обізнаності, неемоційно оцінюючи все, що відбувається навколо, прораховуючи всі можливі сценарії подій. Образ Лістера, його мораль, звички, мова – все взято зі сфери побутової конкретності і все надзвичайно правдоподібно – саме такий дворецький вимальовується в уяві пересічного читача. Але саме він є тим персонажем, завдяки якому цілком звичайна ситуація набуває таємничості [2, 337].

Надзвичайно яскравим і абсурдним є образ Елоїз – вагітної служниці, яка постійно шукає батька для своєї майбутньої дитини та з легкістю ставиться до того, що вона не знає хто є біологічним батьком її ненародженої дитини. Разом з персонажами, які її оточують, вона підбирає кандидатури та оцінює шанси інших бути батьком її дитини, втягуючи навіть барона і баронесу у цю гру. Разом з тим, виписуючи її образ, М. Спарк іронічно підкреслює сучасні шлюбні тенденції в суспільстві та переосмислення питання батьківства.